

Utbildningsdepartementet

Vår referens/dnr:

251/2016

103 33 Stockholm

Er referens/dnr:

U2016/04660/GV

2017-02-28

Remissvar

En gymnasieutbildning för alla

Sammanfattning

Gymnasieskolan ska rusta eleverna för framtiden. Se till att de är väl förberedda för vidare studier eller snabbt kan skaffa sig ett jobb. Vi vill att eleverna ska vara anställningsbara och utvecklingsbara individer. Delar av Gymnasieutredningens förslag riskerar tyvärr att försämra de möjligheterna. Gymnasiet har flera utmaningar. En av de allvarligaste är att en fjärdedel av eleverna på de nationella programmen inte når en gymnasieexamen på utsatt tid. I de delarna som rör genomströmning och att fler elever når gymnasieexamen är utredningens förslag viktiga.

En annan utmaning gymnasiet har är att för många elever från yrkesprogrammen inte är tillräckligt anställningsbara. Där utredningen hade behövt lägga förslag på att ge eleverna mer tid till att lära sig ett yrke läggs förslag som går i motsatt riktning. Svenskt Näringsliv ser gärna att de elever som vill ges möjlighet att läsa in den grundläggande högskolebehörigheten. Det är bättre med ett system där eleverna har möjlighet att välja bort högskolebehörigheten än ett system där de väljer till den. Men det kan inte ske på bekostnad av yrkesämnena. En annan viktig fråga är att gymnasiearbetet även fortsättningsvis är poängsatt.

Inledning

Det svenska näringslivet står inför stora utmaningar. Globalisering, teknikutveckling och digitalisering omvandlar med kraft vår arbetsmarknad. Nya aktörer som använder ny teknik och digitala möjligheter utmanar befintliga värdekedjor och verksamheter. Tekniska landvinningar möjliggör effektiviseringar av allt fler arbetsmoment och därmed påverkas allt fler yrken. Förändringarna påverkar också företagens kompetensförsörjning och vilka krav som ställs på företagens medarbetare.

I Svenskt Näringslivs senaste rekryteringsenkät frågade vi hur företagen uppfattar att kompetenskraven har förändrats under de senaste fem åren. Det är tydligt att arbetssätt, tekniker och arbetsinnehåll utvecklas relativt snabbt och på ett sätt som påverkar kompetenskraven. Nästan tre av tio av företagen bedömer att kompetensen som krävs för att göra ett bra jobb har förändrats i hög grad eller helt och hållet. Ungefär hälften anger att

kompetenskraven har förändrats till viss del. Runt var sjätte företag anger att kompetenskraven inte har förändrats alls under de senaste fem åren.

Teknikutvecklingen genererar nya arbetsuppgifter och nya bättre jobb uppstår. Dessa starka utvecklingskrafter påverkar i hög grad både företagens sätt att göra affärer, relationer med leverantörer, samarbetspartners och kunder samt hur företagen organiserar sin verksamhet och hur de säkrar sin kompetensförsörjning. Dessutom påverkar förändringarna vilken kompetens företagen har behov av, med förändrade kompetenskrav som följd.

Vi har en oro att mottagligheten och intresset för att utmaningarna underskattas och att politiken inte tar utvecklingen på allvar. Särskilt stora implikationer kan vänta om utbildningssystemet inte alls svarar upp mot utvecklingen.

Det är en utmaning för företag att hitta medarbetare med den kompetens som verksamheten kräver. Många företag uppger att det är svårt att rekrytera och att det har varit så över tid. Knappt 20 procent av de företag som har försökt rekrytera medarbetare uppger att det har varit mycket svårt och cirka 40 procent anger att det har varit ganska svårt. Sedan 2010 har andelen företag som har svårt att rekrytera ökat kontinuerligt. Att allt fler företag upplever att det blir svårare att rekrytera hänger samman med utvecklingen på arbetsmarknaden. Bristen på arbetskraft stiger inom så gott som alla sektorer men är särskilt tydlig i vissa branscher. Dock är den bristande matchningen mellan företagets efterfrågan och den befintliga kompetensen snarare ett strukturellt problem som består över konjunkturcyklerna men tecken tyder på att matchningen har försämrats de senaste tio åren.

Gymnasieskolans yrkesprogram är avgörande för företagets kompetensförsörjning. Av den anledningen är det bekymmersamt att söktrycket till yrkesprogrammen har sjunkit sedan 2008/2009. Majoriteten av företagen har också svårt att rekrytera personer med den kompetensen. Det beror dels på att det saknas personer med rätt utbildning och dels på att kvaliteten och relevansen i de utbildningar som finns inte är tillräckliga. Nästan var fjärde företag som är i behov av kompetens från gymnasiets yrkesprogram menar att utbildningen motsvarar de behov företaget har ganska eller mycket dåligt. En majoritet av företagen menar att det beror på för låg kvalitet i de praktiska momenten. I detta läge vore det förödande att minska omfattningen av yrkesämnen på yrkesprogrammen. Att företagen har svårt att rekrytera ger konsekvenser. Planerade expansioner förhindras, företag tvingas tacka nej till order och uppdrag och de tvingas dra ner på produktion och service.

Gymnasieskolan ska rusta eleverna för framtiden, göra dem anställningsbara och utvecklingsbara. Att en elev når gymnasieexamen är viktigt både för individen själv, företagen och samhället. Det är därför bekymmersamt att tre år efter påbörjat gymnasium är det en fjärdedel av eleverna som inte nått examen. Det gör den här gymnasieutredningen angelägen. Men det ställer också krav på att det finns en stor flexibilitet mellan och inom programmen, både vad gäller innehåll och längd. För att eleverna ska rustas för framtiden är det också avgörande att branschernas inflytande är stort. Det kräver i sin tur att yrkesprogrammets nationella programråd fungerar väsentligt bättre än vad de gör idag. Men branschernas involvering är inte bara viktig för framtiden, utan också för att skapa program med hög kvalitet och attraktionskraft som kan stimulera eleverna att slutföra sin utbildning och nå en gymnasieexamen.

Övergripande synpunkter

Svenskt Näringsliv är väldigt bekymrade över att utredningens förslag resulterar i att yrkesämnena prioriteras ner. Det kommer resultera i att eleverna står sämre rustade för att skaffa sig sitt första jobb samt utvecklas i sitt yrkesliv. Det som oroar oss mest är att teoretiska ämnen läggs in på bekostnad av yrkesämnena samt att gymnasiearbetet, som ska visa att eleverna är förberedda för den valda yrkesutgången, föreslås bli poängglöst. En enkel lösning är istället att utöka yrkesprogrammen till 2800 poäng. På så sätt får eleven välja om han eller hon vill läsa till grundläggande högskolebehörighet eller fler yrkeskurser. Vi ser gärna att elever läser den svenska och engelska som krävs för högskolebehörighet. Inte primärt för behörighetens skull, utan för att de här ämnena är viktiga för elevernas framtid. Däremot vill vi inte att de går ut över elevernas möjlighet att läsa tillräckligt med yrkeskurser.

Vi är också bekymrade över att gymnasiepoängen föreslås tas bort från gymnasiearbetet. Gymnasiearbetet har stor utvecklingspotential och är branschernas enda sätt att kvalitetssäkra examensmålen. Det är därför oroväckande att poängen på gymnasiearbetet föreslås tas bort. Gymnasiearbetet ska visa hur väl rustad eleven är för framtiden, både vad gäller praktiska och teoretiska yrkeskunskaper. Det kommer att behöva se olika ut på olika program, men gemensamt är att det behöver avsättas tid och resurser för att genomföra det.

Gymnasiet har flera utmaningar. I de delarna som rör genomströmning och att fler elever når gymnasieexamen är utredningens förslag viktiga. Arbetet med att öka genomströmningen måste kombineras med en allmän kvalitetshöjning för samtliga elever. Svenskt Näringsliv hade gärna önskat ett än större fokus på helheten och resultaten av utbildningen. Vi anser att det behövs ett större fokus på learning outcomes och mer behöver göras för att säkerställa att examensmålen uppnås vid alla betygssteg.

En förutsättning för att gymnasieskolans ska kunna rusta eleverna för både dagens och framtidens jobb är att det finns en samverkan och dialog mellan utbildningens intressenter. Det förutsätter fungerande nationella programråd. Vi anser fortfarande att det finns stor potential i de nationella programråden men mer arbete behöver läggas på att förbättra deras arbete.

Attityder till entreprenörskap och företagande formas tidigt och därför bör än mer konkreta och större insatser vara utformade efter detta, redan i grund- och gymnasieskolan. Svenskt Näringsliv anser att entreprenörskapskursen på gymnasiet ska finnas i den programgemensamma strukturen för alla gymnasieprogram för att säkerställa att alla gymnasieelever oavsett program får kunskaper i entreprenörskap och företagande enligt läroplanen GY11. Gymnasieeleverna behöver kurser som förbereder dem för yrkeslivet, däribland entreprenörskap. För yrkesprogrammen är träning i entreprenörskap ännu viktigare då detta blir en förberedelse för livet efter gymnasieskolan, som anställd eller egen företagare.

Svenskt Näringsliv anser också att det finns vissa invändningar att göra mot utredningens konsekvensbeskrivningar. Utredningen anser inte att förslaget om grundläggande högskolebehörighet riskerar att minska genomströmningen på de nationella programmen. Vi anser att det kan finnas skäl för mer oro över genomströmningen än vad utredningen ger uttryck för. När det gäller utredningens beskrivning av konsekvenserna för branscher påpekas att enstaka yrkesprogram kan komma att påverkas i form av visst minskat utrymme för yrkeskurser jämfört med idag. Svenskt Näringsliv delar inte alls den bedömningen och anser att konsekvenserna kommer bli betydligt större. Vi saknar också

konsekvensbeskrivning av hur mindre utrymme för yrkeskurser påverkar elevernas anställningsbarhet och deras möjlighet att skaffa sig sitt första jobb.

Svenskt Näringsliv hänvisar också till respektive medlemsorganisations remissvar för mer specifika synpunkter som rör respektive bransch.

Synpunkter på det specifika förslagen

25.1 Förslag:

1. Målet för gymnasieskolan ska vara att alla ungdomar ska påbörja och nå målen för en gymnasieutbildning. Detta ska anges i skollagen.
2. Samhällets åtagande vad gäller gymnasieskolan ska inte enbart vara att erbjuda ungdomar utbildning utan ska även omfatta en mer aktiv och pådrivande uppgift i syfte att få alla ungdomar att påbörja en gymnasieutbildning. Hemkommunen ges därför ett pådrivande ansvar vid övergången mellan grundskola och gymnasieskola. Hemkommunen ska verka för att ungdomar som avslutat grundskolan så snart som möjligt ska påbörja en gymnasieutbildning.
3. Huvudmannen ska se till att varje elev ges möjlighet att nå målen för sin utbildning. Dagens bestämmelser med denna innebörd ska samlas och tydliggöras.
4. Rektorns ansvar för att se till att upprepade eller längre frånvaro utreds förtydligas.
5. Skolans ansvar för att aktivt förebygga och motverka studieavbrott förtydligas. Huvudmannen ska vidta åtgärder för att elever som antagits till en utbildning men som utan giltig orsak redan från början uteblir, ska påbörja en utbildning. En elev som har påbörjat en utbildning och vill avbryta den kan anses ha avslutat utbildningen först när de åtgärder vidtagits som skäligen kan krävas för att få eleven att fullfölja sin utbildning.
6. Det kommunala aktivitetsansvaret ändras så att det i första hand syftar till att motivera och hjälpa ungdomar att påbörja eller återuppta en gymnasieutbildning. Nyanlända ungdomar i gymnasieåldern som har uppehållstillstånd ska omfattas av aktivitetsansvaret, vilket de inte gör i dag. Elever som går ett introduktionsprogram ska inte längre omfattas av aktivitetsansvaret.

Svenskt Näringsliv ser positivt på de åtgärder som föreslås och tillstyrker förslagen. Det är angeläget att det vidtas åtgärder för att fler elever når gymnasieexamen inom utsatt tid. Frågan är komplex och det finns inte en enskild åtgärd som gör att fler påbörjar och genomför sin gymnasieutbildning. Vi är därför positiva att utredningen inte förespråkar en obligatorisk gymnasieskola.

Att huvudmännen arbetar förebyggande, aktivt och systematiskt med att förhindra studieavbrott är av central betydelse. Det är därför viktigt att uppdraget tydliggörs och att mer arbete läggs på att implementera arbetssätt som har visat sig fungera. Det ställer ett ökat krav på samverkan mellan huvudmän och på Skolverkets stöd.

Svensk Näringsliv vill också tydligt poängtera att en förutsättning för att fler elever ska klara av gymnasieskolan är givetvis att resultaten i grundskolan ökar och att eleverna är bättre rustade för sina gymnasiestudier.

25.2 Förslag:

1. Vårdnadshavare ges ett medverkansansvar. Krav ska införas på vårdnadshavarnas aktiva medverkan till att en ungdom påbörjar och deltar i en gymnasieutbildning.
2. En elev i gymnasieskolan ska närvara och utifrån sina förutsättningar delta aktivt i den verksamhet som anordnas inom ramen för den avsedda utbildningen. Eleven får endast vara frånvarande om eleven har giltigt skäl att utebli.

En förutsättning för att eleverna ska nå goda resultat i gymnasieskolan är höga positiva förväntningar. Det är givetvis också självklart att eleverna närvarar och deltar aktivt i utbildningen. Svenskt Näringsliv tillstyrker därför förslagen.

När eleverna uppskattar sin egen insats i gymnasieskolan säger fler än var fjärde elev att de inte anstränger sig särskilt hårt eller att de inte anstränger sig alls¹. Det är en siffra som kraftigt behöver minska. Vi är övertygade om att om relevansen i gymnasieutbildningarna ökar så ökar också drivkrafterna att anstränga sig. Med rätt stöd, förväntningar och upplägg på utbildningen ökar elevernas motivation.

Många gymnasieutbildningar kräver förutom den garanterade undervisningstiden, som behöver öka i omfattning, ytterligare färdighetsträning. Det är självklart också viktigt av den anledningen att eleverna närvarar och deltar aktivt i utbildningen. En förutsättning för att fler elever ska nå examen är att det finns ett väl strukturerat lokalt uppföljningsarbete.

Att få ta del av undervisning i entreprenörskap stärker motivationen till skolan som helhet, något som gynnar alla elever. Forskning² visar att arbete med entreprenörskap där man kombinerar studier om entreprenörskap med undervisning där eleverna får träna genom entreprenöriella metoder i unga år stärker inte bara entreprenöriella intentioner utan också motivationen till skolan som helhet.

25.3 Förslag:

1. Det ska tydliggöras att elever som inte nått målen för en gymnasieutbildning efter tre år kan ha rätt till fortsatt utbildning. Rätten att gå om en kurs eller att göra om gymnasiearbetet ska därför föras in i skollagen. Förändringen tydliggör rätten till utbildning. Syftet med förtydligandet är att ge fler elever möjlighet att nå målen för utbildningen.
2. Det ska tydliggöras att även elever på introduktionsprogram har rätt till utbildning i tre år. Rätten till utbildning kan dock utsträckas till fyra år för en elev som är under 20 år.

Svenskt Näringsliv tillstyrker utredningens förslag. Med det stora antalet elever som inte når en gymnasieexamen inom utsatt tid är det angeläget att rikta ett större fokus på vikten av examen. Det är också viktigt att skillnaden mellan examensbevis och studiebevis uppmärksammas tydligare, och att ambitionen att fler elever når examensbevis tydliggörs.

Samarbetet mellan gymnasieskolan och vuxenutbildningen behöver öka, och det är viktigt att det finns en möjlighet att slutföra gymnasieutbildningen i direkt anslutning till gymnasieskolan. Det gäller både för elevens skull och av effektivitetsskäl. Dock är det viktigt att ambitionen och förväntan på eleverna att klara av gymnasieskolan inom tre år är tydlig och att de också ges rätt förutsättningar.

¹ Gymnasierapporten 2017 – attityder, antal och etablering, Svenskt Näringsliv

² Two approaches to entrepreneurship education: The different effects of education for and through entrepreneurship at the lower secondary level, Kåre Moberg 2014

25.4 Förslag:

1. Den minsta garanterade undervisningstiden utökas till viss del, detta till följd av ytterligare behov av lärarledd tid på yrkesprogrammen. Ökningen avser även viss lärarledd tid för gymnasiearbetet på alla nationella program. Det kan därutöver finnas skäl att överväga ytterligare utökningar av undervisningstiden på sikt.
2. Huvudmannen ska följa upp och redovisa den faktiska undervisningstid som eleverna har erbjudits, och i den individuella studieplanen ska den faktiska undervisningstid som varje elev har erbjudits redovisas.
3. Skoldagarna ska vara sammanhållna och elevernas skolarbete ska fördelas jämnt över dagen.
4. Grundskolan och gymnasieskolan ska sträva efter ett förtroendefullt samarbete. En systematisk överlämning ska göras när eleverna övergår från grundskolan till gymnasieskolan. Överlämningen avser relevanta uppgifter som kan behövas för att underlätta elevernas övergång till gymnasieskolan.

Svenskt Näringsliv anser att det är angeläget att öka den garanterade undervisningstiden inom gymnasieskolan. Däremot anser vi inte att det ska ske på bekostnad av att poängen på gymnasiearbetet försvinner. Som påpekat ovan anser vi att det även fortsättningsvis är viktigt att gymnasiearbetet är poängsatt. Vi anser även att det är angeläget att se över begreppet heltidsstudier så att gymnasieskolans definition av heltidsbegreppet bättre överensstämmer med det framtida arbetslivets definition av heltidsbegreppet. Det är också viktigt att påminna om att i jämförelse med övriga Europa har svenska elever få undervisningstimmar. Det är också angeläget att skapa en tydligare definition av, och plan för, utbildningsbegreppet som helhet.

Vi tillstyrker också förslaget om att huvudmannen ska följa upp och redovisa den faktiska undervisningstiden som eleven har erbjudits. Att eleverna ges tillräckligt med tid till utbildningen är en av grundförutsättningarna för att eleverna ska nå målen och gymnasieexamen. Det bör också öka genomströmningen i gymnasieskolan, då en förutsättning för att nå examen är att det finns tillräckligt med tid avsatt. Vi anser också att den individuella studieplanen ska innehålla en redovisning av den faktiska undervisningen som eleven har deltagit i.

Svenskt Näringsliv tillstyrker även förslaget om att skoldagarna ska vara sammanhållna och att elevernas skolarbete fördelas jämnt över dagen. Det skapar förutsättningar för att fler elever når målen och det är också en viktig aspekt för att förbereda eleverna för ett kommande arbetsliv. Här kan med fördel inspiration hämtas från ett flertal av de branschdrivna kvalitetssäkringskoncepten. Vi anser även att det är betydelsefullt att dokumentera hur elevernas utbildning organiseras som heltidsstudier och med sammanhållna arbetsdagar inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet.

Vi tillstyrker även förslaget om att det ska ske en systematisk överlämning mellan grundskola och gymnasieskola för att underlätta elevens övergång till gymnasieskolan och vi tror att det skapar bättre förutsättningar för att eleven får bättre möjlighet att klara av gymnasiestudierna.

25.5 Förslag:

1. Alla elever ska ha en mentor som samlat ska följa elevens utveckling och studiesituation.
2. I likhet med vad som gäller i grundskolan ska bestämmelser om strukturerad undervisning gälla även i gymnasieskolan.
3. En främjandeinsats för kompetenssamverkan mellan elevhälsa, studie- och yrkesvägledning samt lärare bör genomföras.

Det är viktigt att eleverna ser ett sammanhang och ett syfte med sin gymnasieutbildning. Framför allt under årskurs tre behövs insatser för att se till att eleverna får aktiv hjälp att ta steget till jobb eller vidare studier. På många håll i landet arbetas det bra med dessa frågor och inspiration kan framför allt hämtas från olika branschers kvalitetssäkringsmodeller. Däremot är Svenskt Näringsliv tveksamma till om kravet på mentor ska regleras i skollagen. Det bör finnas ett friutrymme för skolorna hur de bäst organiserar den här typen av verksamhet.

Det är viktigt att skolorna har en fungerande studie- och yrkesvägledning och att de verkligen lever upp till de krav och förväntningar som finns. En fungerande studie- och yrkesvägledning är central för att eleverna ska nå examen och få ett bra avstamp till jobb eller vidare studier.

Svenskt Näringsliv tillstyrker förslaget om en främjandeinsats för kompetenssamverkan mellan elevhälsa, studie- och yrkesvägledning samt lärare.

25.6 Förslag:

1. Stöd ska planeras så att det kan ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet och inte enbart per kurs, för att vara ändamålsenligt och för att motverka fragmentisering i utbildningen.
2. Krav ska ställas på att de elever som är i behov av stöd ska få detta, med den variation av stödåtgärder som eleverna behöver.
3. Bestämmelserna om vad som kan utgöra extra anpassningar, särskilt stöd och andra anpassningar i gymnasieskolan ska tydliggöras.
4. Beslut om förlängd undervisningstid innebär en pedagogisk bedömning och ska därför fattas av rektorn.
5. I likhet med vad som gäller i grundskolan ska resursfördelningen vara anpassad till lärarnas bedömningar av elevernas behov av stöd.

Svenskt Näringsliv tillstyrker förslagen. Vi vill liksom också utredningen påpekar uppmärksamma att det är ovanligt att en elev får särskilt stöd i karaktärsämnen och att det är viktigt att stödet till eleven tar sin utgångspunkt i individens behov och utbildningen som helhet.

25.7 Förslag:

1. Behörighetskraven till gymnasieskolans nationella program ska vara enhetliga, sett till antal godkända betyg. Krav på godkända betyg i minst tolv ämnen från grundskolan ska gälla för behörighet till samtliga nationella program. De regler som gäller i dag om vilka specifika ämnen som ska ingå bland de godkända ska kvarstå.

Svenskt Näringsliv tillstyrker förslaget om enhetliga behörighetskrav till gymnasieskolans nationella program. Frågan har ett viktigt symbolvärde, och det är onödigt att konstruera större skillnader mellan de nationella programmen än nödvändigt.

Behovet av att elevernas resultat i grundskolan ökar kan inte nog poängteras. För att framgångsrikt klara av gymnasiestudierna är det en förutsättning att eleven har nått uppsatta kunskapskrav i grundskolan. Ambitionen bör givetvis vara att samtliga grundskoleämnen ska vara godkända och ett större fokus bör läggas på att samtliga elever når dit.

25.9 Förslag:

1. Alla yrkesprogram ska ge högskolebehörighet i sitt grundupplägg. Elever ska kunna välja bort de kurser som leder till högskolebehörighet genom aktiva val.
2. Yrkesprogrammen ska ge fler möjligheter. Eleverna ska ha rätt till utökat program för att läsa antingen kurser som leder till särskild behörighet eller yrkeskurser.

Svenskt Näringsliv anser i likhet med utredningen att alla yrkesprogrammen ska ge högskolebehörighet i sitt grundupplägg samt att eleverna ska ha möjlighet att välja bort kurser som leder till högskolebehörighet genom aktiva val. Däremot är vi starkt oeniga med utredningen att detta ska ske inom ramen för dagens 2500 poäng. Risken med förslaget är att både likvärdigheten för eleverna samt deras anställningsbarhet minskar. En förutsättning för att den grundläggande högskolebehörigheten ska läggas inom programmen är att de inte sker på bekostnad av yrkesämnena. På flera av yrkesprogrammen behövs det mer tid till yrkesämnena än vad som finns idag, det vore därför olyckligt att ytterligare försvåra för eleverna att ta steget ut i arbetslivet. Svenskt Näringsliv förordar att den grundläggande högskolebehörigheten ska vara möjlig att välja bort samt rymmas inom 2800 poäng.

Vi efterlyser också en vidare diskussion kring den grundläggande högskolebehörigheten. Kraven för grundläggande behörighet till högskolan höjdes i samband med Gy11, med krav på mer omfattande studier än tidigare i svenska och engelska. Dock ger den grundläggande behörigheten tillträde till få av programmen på högskolor och universitet. I och med att den grundläggande högskolebehörigheten mer är av symbolisk karaktär bör den ses över.

Vi är också oeniga med utredningen om att syftet med yrkesprogrammen i Skollagen 16 kap. 3 § ska ändras till att de i första hand ska utgöra grund för yrkesverksamhet och fortsatt yrkesutbildning. Svenskt Näringsliv anser att yrkesprogrammen även fortsättningsvis ska utgöra grund för yrkesverksamhet och fortsatt yrkesutbildning.

Svenskt Näringsliv anser även, liksom utredningen, att eleverna på yrkesprogrammen ska ha rätt att läsa kurser som leder till särskild behörighet och yrkeskurser. I sammanhanget vill vi också påminna om att det redan idag från många håll, bland annat i utredningen, framförs kritik på att alla elever inte ges en reell möjlighet att utnyttja den rätt de har att läsa utökat program. Det är därför viktigt att säkerställa att eleverna har både en praktisk och teoretisk möjlighet att läsa utökat program. Paketering av lämpliga kurspaket bör diskuteras och beslutas av fungerande nationella programråd så att elever och huvudmän har något att förhålla sig till.

25.10.2 Förslag:

1. Handels- och administrationsprogrammets inriktning *administrativ service* avvecklas. Programmets namn ändras till *handels- och serviceprogrammet*.
2. En inriktning med yrkesprofil som innehåller karaktärsämnen mot handelsområdet inrättas inom ekonomiprogrammet. Inriktningen bör benämnas *handel*.
3. Vissa handelskurser, exempelvis sälj- och servicekurser, som i dag ingår i handels- och administrationsprogrammet placeras i programfördjupningen på övriga yrkesprogram, där så bedöms relevant.

Svenskt Näringsliv anser att handels- och administrationsprogrammet ska läggas ner, därav blir namnändringen betydelselös. Vi tillstyrker däremot förslaget om att en inriktning med yrkesprofil mot handelsområdet ska inrättas inom ekonomiprogrammet. Namnet på inriktningen bör beslutas genom samarbete med branschen. För mer detaljerade synpunkter hänvisar vi till Svenska Handels remissvar.

Vi ser också positivt på utvecklingen mot ett mer flexibelt gymnasium. Det är centralt att de nationella programråden för respektive program fungerar väl och att branschernas involvering och möjlighet att påverka utformningen av programmen är stor.

Sälj- och servicekompetens är av central betydelse inom flera branscher. Vi ser positivt på att dessa kurser kan rymmas inom programfördjupningen inom övriga yrkesprogram och tillstyrker förslaget. Exakt hur och på vilket sätt är det viktigt att respektive bransch bestämmer inom ramen för sitt yrkesprogram.

25.10.3 Förslag:

1. Krav på minst fyra veckors arbetsplatsförlagt lärande (APL) ska ställas när det gäller ekonomiprogrammets inriktning *handel* samt teknikprogrammets inriktning *produktionsteknik*.

Svenskt Näringsliv anser att det ska vara krav på minst sex veckors APL på ekonomiprogrammets inriktning mot handeln. För mer detaljerade synpunkter hänvisar vi till Svenska Handels remissvar.

Däremot avstyrker Svenskt Näringsliv utredningens förslag om en yrkesutgång på teknikprogrammet.

Svenskt Näringsliv var positiva till Yrkesprogramsutredningens förslag om en produktionsinriktad yrkesutgång på Teknikprogrammet om 2800 gymnasiepoäng så som det presenterades i det första delbetänkandet.

Vi anser att en inriktning inom Teknikprogrammet där eleven både har möjlighet att skaffa sig särskild högskolebehörighet och få kompetens att gå direkt ut i arbete, skulle öka attraktiviteten för denna utbildning. Det finns också ett uttalat intresse inom industrin för ungdomar med en sådan utbildning som i allt väsentligt gör att de svarar upp mot de allt högre krav på kompetens och utvecklingsbarhet som är en konsekvens av utvecklingen inom industrin.

Gymnasieutredningen konstaterar att det inte finns något stöd hos branscherna för en yrkesinriktning om 2500 poäng på teknikprogrammet. Trots det lägger utredningen ett sådant förslag, vilket är svårt att förstå. Vi delar gymnasieutredningens analys och ser heller inget stöd för den föreslagna yrkesinriktningen på Teknikprogrammet, bättre hade varit att ta fram

ett förslag som är efterfrågat och möter branschernas förväntningar. För mer detaljerade synpunkter hänvisar vi till arbetsgivarorganisationerna inom industrins remissvar.

25.10.4 Förslag:

1. Inom hantverksprogrammet slås inriktningen *frisör* samman med yrkesutgångarna hår- och makeupstylist samt hudvård, förutsatt att Skolverket bedömer att hudvård även fortsättningsvis ska finnas i gymnasieskolan. I anslutning till detta bör Skolverket bereda den nya inriktningens namn.
2. Hotell- och turismprogrammets två inriktningar *turism och resor* samt *hotell och konferens* slås samman.
3. Inom barn- och fritidsprogrammet slås inriktningarna *socialt arbete* och *pedagogiskt arbete* samman. Den nya inriktningens namn bör vara *pedagogiskt och socialt arbete*.
4. Humanistiska programmets två inriktningar *kultur* och *språk* slås samman. Det bör övervägas om vissa yrkeskurser inom turism ska ingå i programfördjupningen.

Svenskt Näringsliv tillstyrker utredningens förslag. Vad gäller punkt två hänvisar vi till Visitas remissvar.

25.10.5 Förslag:

1. Inriktningen *godshantering* inom fordons- och transportprogrammet avvecklas. Inriktningens kurser behålls inom programfördjupningen.
2. Inriktningen *färskvaror, delikatesser och catering* inom restaurang- och livsmedelsprogrammet avvecklas. Inriktningens kurser behålls inom programfördjupningen.

Svenskt Näringsliv tillstyrker utredningens förslag om förändringarna i inriktningarna under både 20.10.4 och 20.10.5. För mer detaljerade synpunkter hänvisar vi till Livsmedelsföretagens, Transportföretagens, Visitas samt Svensk Handels remissvar.

Vi vill också återigen påpeka att det är viktigt att det finns tydliga rutiner och arbetssätt för att utveckla och förändra gymnasieprogrammen. Detta förutsätter fungerande nationella programråd där branscherna har ett avgörande inflytande över programmens upplägg och struktur.

25.10.6 Förslag:

1. Barn- och fritidsprogrammets namn ska ändras till hälso- och pedagogikprogrammet.
2. En yrkesexamen från vård- och omsorgsprogrammet ska benämnas undersköterskeexamen.

Svenskt Näringsliv tillstyrker utredningens förslag.

25.10.5 Förslag:

1. C-körkort bör inte införas inom bygg- och anläggningsprogrammet.

Svenskt Näringsliv hänvisar till det svar som lämnas av Byggnadsindustrins yrkesnämnd (BYN) och där Sveriges Bygginstrumenter och Maskinentreprenörerna har medverkat.

25.11 Förslag:

1. Skolverket ska redovisa behov av förnyelse av gymnasieutbildningarna till regeringen. En sådan redovisning bör ske regelbundet. Vart tredje år kan vara ett riktmärke för hur ofta redovisningen bör ske, men även ett intervall på fyra eller fem år kan övervägas.
2. Skolverket ska ansvara för ett nationellt råd för högskoleförberedande program.
3. Staten bör ge stöd för regional samverkan kring utbildningsutbud, genom att bl.a. synliggöra modeller för sådan samverkan.

Svenskt Näringsliv tillstyrker att Skolverket ska ges i uppdrag att redovisa behovet av förnyelse av gymnasieutbildningarna till regeringen. Vi anser däremot att förändringar bör kunna göras löpande genom att Skolverket samråder med berörda nationella programråd. En förutsättning för att Skolverket ska kunna lämna en redovisning som är relevant är att respektive programs nationella programråd ges avgörande inflytande i processen. Det förutsätter naturligtvis att de nationella programråden fungerar. I dagsläget finns för stora brister i de nationella programrådets mandat och arbetssätt, något som snarast behöver rättas till.

I detta sammanhang är det även viktigt att påpeka att mer behöver göras för att säkerställa att betyget E ska motsvara anställningsbarhet och att examensmålen ska nås med betyget E. Fungerande nationella programråd bör användas för att säkerställa det.

Det är många myndigheter som påverkar gymnasieutbildningarna. På utbildningssidan framför allt Skolinspektionen men också Myndigheten för yrkeshögskolan och UHR. Men även andra myndigheter som Trafikverket, Transportstyrelsen, Elsäkerhetsverket, Livsmedelsverket, Arbetsmiljöverket med flera. Skolverket bör tydligare säkerställa, i fungerande nationella programråd och i myndighetens övriga verksamhet, att det sker en stor samverkan mellan de statliga myndigheterna och att det finns en tydlighet i arbetet.

Svenskt Näringsliv tillstyrker att det inrättas ett nationellt programråd för de högskoleförberedande programmen. Det är viktigt att det i ett sådant programråd finns representation av både lärosäten och framtida avnämare. Det bör också övervägas om det behövs två programråd för de högskoleförberedande programmen. Ett för Naturvetenskapliga programmet och Teknikprogrammet, här bör även programrådet för T4 ingå, samt ett programråd för övriga fyra högskoleförberedande program.

Svenskt Näringsliv tillstyrker att staten bör ge stöd för regional samverkan kring utbildningsutbud. En förutsättning för att ett sådant arbete ska fungera är att det sker i nära samarbete med berörda branscher. Mycket kunskap kan hämtas från hur koncept som Teknikcollege, ETG, MBC, Branschrekommenderad skola, Förstklassig skola, Vård- och omsorgscollege m.fl. arbetar.

25.12 Förslag:

1. Ett estetiskt ämne ska ingå bland de gymnasiegemensamma ämnena i alla nationella program. Det ska vara möjligt att välja mellan olika estetiska ämnen och dessa ämnen bör i huvudsak vara ämnen som kan anses som centrala estetiska bildningsämnen.
2. Endast ämnesstudierna på nationella program ska anges i gymnasiepoäng. Gymnasiearbetet har en annan karaktär än gymnasieskolans ämnen och kurser och ska inte längre anges i gymnasiepoäng. Gymnasiearbetet ska även fortsättningsvis genomföras inom ramen för utbildningen. För detta ändamål bör den minsta garanterade undervisningstiden utökas.

Svenskt Näringsliv avstyrker förslaget om att införa ett estetiskt ämne i och med det avstyrker vi även att det ska ingå bland de gymnasiegemensamma ämnena i alla nationella program. Estetisk verksamhet är viktig för både eleverna på de högskoleförberedande programmen och på yrkesprogrammen. Men vi anser att det är bättre att anpassa inslaget av estetisk verksamhet efter förutsättningarna på respektive program. Resultatet av verksamheten kommer att få bättre effekt och resultat om infärgningen

Svenskt Näringsliv avstyrker förslaget om att gymnasiepoängen ska plockas bort från gymnasiearbetet. Gymnasiearbetet är en av få möjligheter för branscherna att kvalitetssäkra gymnasieutbildningarna. Gymnasiearbetet har också potential att utvecklas och få en större betydelse för gymnasieskolan i framtiden. Även eleverna, på både yrkesprogrammen och de högskoleförberedande programmen, har mycket att vinna på att gymnasiearbetet utvecklas och får en större roll. I och med Skolverkets uppdrag att utreda yrkesprov inom gymnasieskolan har gymnasiearbetet potential att få en än större betydelse för gymnasieutbildningen. Det vore väldigt olyckligt om gymnasiepoängen togs bort från gymnasiearbetet.

25.13 Förslag:

1. Programinriktat individuellt val ska även kunna inriktas mot ett högskoleförberedande program och därmed erbjuda bredare möjligheter för elever som har vissa godkända betyg.
2. Preparandutbildningen avvecklas.

Svenskt Näringsliv tillstyrker förslaget om att programinriktat individuellt val även ska kunna inriktas mot högskoleförberedande program.

Svenskt Näringsliv tillstyrker att preparandutbildningen avvecklas.

25.15 Förslag:

1. Individuellt alternativ ska innehålla hela eller delar av gymnasiekurser om eleven har förutsättningar för att läsa sådana kurser.
2. Undervisningen på språkintrödnktion får bedrivas i enbart svenska eller svenska som andraspråk i högst två månader om det inte finns synnerliga skäl.
3. Det tydliggörs att arbetsplatsförlagt lärande (APL) får ingå på språkintrödnktion. Förslaget betonar möjligheten att inrätta olika utbildningsspår inom språkintrödnktion.

Svenskt Näringsliv tillstyrker förslagen. Vi vill däremot påpeka att det för eleverna inom språkintrödnktion huvudsakligen bör vara fokus på miljöpraktik. För eleverna på språkintrödnktion är också studie- och yrkesvägledningen avgörande. Även Skolinspektionens granskning och kvalitetssäkring av språkintrödnktion behöver stärkas.

25.16 Förslag:

1. Innehållet i utbildningsplanen ska preciseras.
2. Innehållet i den individuella studieplanen ska preciseras vad gäller elever på introduktionsprogram.
3. Eleven ska ha rätt att fullfölja utbildningen hos huvudmannen enligt utbildningsplanen och den individuella studieplanen. Detta ska även gälla i den nya hemkommunen om eleven flyttar till en annan kommun.
4. Elevens dokument efter introduktionsprogram ska få ett tydligare innehåll och en tydligare innebörd.

Svenskt Näringsliv tillstyrker utredningens förslag.

25.17 Förslag:

1. Det ska vara obligatoriskt för huvudmannen att bedöma nyanlända elevers kunskaper även i gymnasieskolan.
2. Stödmaterial för bedömning av utländsk utbildning ska tas fram av Skolverket i samråd med Universitets- och högskolerådet.
3. Yrkesutbildning inom introduktionsprogrammen ska få en bättre arbetslivsanknytning genom att den hanteras inom ramen för de nationella programråden för gymnasial yrkesutbildning.
4. Det ska finnas ett utvecklingsråd för löpande utveckling av introduktionsprogrammen.
5. Nationella introduktionsprogramsutvecklare ska tillsättas för att ge stöd för utveckling av introduktionsprogram på lokalnivå.

Svenskt Näringsliv tillstyrker förslagen. Vi vill dock poängtera att för att arbetet under punkt tre ska bli relevant och kvalitativt krävs att de nationella programråden fungerar bättre än vad de gör idag. Det är också viktigt att det finns ett stort stöd från Skolverket till de nationella programråden, och Skolverket bör inrätta en kanslifunktion för övergripande stöd till programråden.

25.19 Förslag:

1. En utredning bör tillsättas som får i uppdrag att ta fram författningsförslag vad gäller ett system med ämnesbetyg i gymnasieskolan.
2. Skolverket bör ges ett förberedande uppdrag i syfte att utarbeta förslag vad gäller hur ämnen kan delas upp för att stödja principen om betyg i ett ämne samt förslag till anpassningar av programstrukturer.
3. Ett utvecklingsarbete mot ämnesbetyg måste vara långsiktigt och ges tid. Ytterligare utredning, beredning och implementering bör ges minst tre år.

Svenskt Näringsliv tillstyrker förslaget om fortsatt utredning av ämnesbetyg i gymnasieskolan. Som utredningen beskriver finns det både fördelar och nackdelar med både kursbetyg och ämnesbetyg. Konsekvenserna av att införa ett nytt betygssystem är stora och det är därför viktigt att den kommande utredningen ges förutsättningar att arbeta utan snävt satta direktiv. Vi förväntar oss ett betygssystem som är rättssäkert, uppmuntrar till ansträngning och utveckling av elevernas kunskaper och färdigheter.

Vi vill också betona att det behövs ett gediget arbete med konsekvensanalys och att relevant forskning finns tillgänglig. Det är avgörande, både för elever och avnämare, att det finns en stor kontinuitet i den här frågan samt att det finns en bred politisk enighet.

25.22 Förslag:

1. Skolverket bör få i uppdrag att genomföra en satsning på kompetensutveckling för mentorer och när det gäller stöd och stimulans till elever i gymnasieskolan.
2. Skolverket bör ta fram allmänna råd om undervisningens genomförande.

Svenskt Näringsliv tillstyrker förslaget att Skolverket ges i uppdrag att genomföra en satsning på kompetensutveckling för mentorer, eller mentorslika funktioner, i gymnasieskolan samt att ta fram allmänna råd om undervisningens genomförande.

FÖRENINGEN SVENSKT NÄRINGS LIV

Johan Olsson, Utbildningspolitisk expert